

Christelijk-Historische Partij.

Program.

Art. 1. Zedelijkheid en recht, gezag en vrijheid, en derhalve ook de instellingen, welke dienen om die te handhaven en te bevorderen, vinden hun grondslag in eene ordening Gods welke ook op staatkundig gebied richtsnoer en toetssteen in alles moet wezen.

Die ordening is geopenbaard door hetgeen daaromtrent in de Heilige Schrift gevonden en in de leiding Gods in de geschiedenis der volken waargenomen wordt.

De maatschappelijke ontwikkeling mag derhalve niet naar willekeur verwrongen, doch moet bij het licht van Gods Woord verder geleid worden.

Art. 2. Wij erkennen, dat de Nederlandsche natie is geboren uit den worstelstrijd voor Gods Woord en de Vrijheid des Vaderlands en dat daardoor haar nationaal karakter is bepaald.

Als Protestantsche natie hebben wij derhalve te strijden tegen alles wat zou kunnen leiden tot verkorting van gewetensvrijheid of tot opheffing van de rechtsgelijkheid der verschillende kerken. Geen kerk behoort van haar verkregen rechten te worden beroofd. Maar ook behoort niemand op eenigerlei wijze te

worden beoordeeld om zijne persoonlijke overtuiging of belijdenis, opdat onze Heer Jezus Christus niet om uiterlijke eer of voordeel worde gediend en de Overheid aldus hare roeping om mede te werken tot bevordering van het koninkrijk Gods kunne vervullen.

Art. 3. Het constitutioneel Koningschap, opgedragen aan het Huis van Oranje-Nassau, is de vrucht van de leidingen Gods met ons volk en de natuurlijke ontwikkeling van 's Lands Historie en daarom terecht in onze grondwet bevestigd.

Art. 4. De Souverein is als zoodanig alleen voor den rechterstoel van God verantwoordelijk. Evenzeer als allen, die onder den koning met eenige regeertaak zijn belast, is de souverein gebonden aan de instellingen en bepalingen, die door hem zelve met gemeen overleg der Staten-Generaal in het algemeen welzijn en ter bewaring en verdediging van de volksrechten en volksvrijheden worden vastgesteld.

Art. 5. De Staten-Generaal zijn gehouden ten krachtigste de rechten en vrijheden des volks te verdedigen en het landbestuur te controleeren. Zij hebben zich te onthouden van stelselmatige bevoordeeling van eenig deel der natie boven een ander deel. Hoe nauw de band tusschen de leden der Staten Generaal en hunne kiezers ook zijn moge, moet toch bij elke stemming het belang en het recht van allen, niet dat van de kiezers, den doorslag geven.

Art. 6. Steeds behoort er naar gestreefd te worden, alle kringen der maatschappij ook persoonlijk te doen deelnemen aan de behartiging van de publieke zaak, opdat het oordeel in en over politieke zaken met de noodige kennis daarvan gepaard ga.

Hoe meer de politieke ontwikkeling des volks toeneemt, hoe meer het kiesrecht tot samenstelling van politieke en administratieve colleges kan worden uitgebreid. Bij de toekenning van het kiesrecht en de inrichting van het kiesstelsel behoort er voor gewaakt te worden, dat niet eenig deel der maatschappij door een ander deel worde overheerscht.

Art. 7. De rechtspraak sta in verband met het zedelijk rechtsbesef der natie volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten. Bij de vaststelling van het strafrecht behoort uitgegaan te worden van het beginsel, dat der overheid het recht om te straffen van Godswege is toegekend, niet slechts om de maatschappij te beschermen, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid, desnoods door de doodstraf, waartoe het recht haar in beginsel toekomt.

Art. 8. Zooveel mogelijk moet het particulier initiatief worden aangemoedigd en gesteund, doch niet vervangen worden door directe staatsbemoeiing. Leiding van de Overheid behoeft niet te worden uitgesloten, en daar vooral waar een te bereiken goed doel niet anders dan door eenheid van handelen bereikbaar is, is overheidsdwang gerechtvaardigd. Samenwerking van patroon en arbeider dient te worden in de hand gewerkt en daarop eene wetgeving gebouwd, die, met eerbiediging van aller recht, inzonderheid hun ten goede komt, die vooralsnog het meest aan overheidsteun behoefte hebben.

Art. 9. Bij de regeling van het belastingstelsel worde in acht genomen eensdeels, dat zooveel mogelijk allen bijdragen in de algemeene lasten, anderdeels, dat de lasten van hen, die door evenredige verdeling

daarvan te zwaar zouden worden gedrukt, op de schouders van hen, die tot dragen daarvan beter in staat zijn, worden overgebracht.

Art. 10. Het onderwijs in al zijne vertakkingen behoort van overheidswege te worden bevorderd. Daaruit volgt niet, dat het steeds van de overheid moet uitgaan; wel dat, waar zij — de overheid — het niet zelve geeft, zij het toch te leiden en te steunen heeft, opdat de vruchten van het onderwijs zooveel mogelijk aan allen ten goede kunnen komen. Zij eerbiedige ten volle de inzichten der ouders omtrent den godsdienstigen en zedelijken grondslag van onderwijs en opvoeding en zorg zooveel mogelijk, dat niet ten gevolge van de keuze tusschen openbaar en bijzonder onderwijs, de een boven den ander finantiëel worde bevoordeeld.

Art. 11. Armenzorg blijve in de eerste plaats een zaak der Kerken en der particulieren. Nochtans behoort de overheid, krachtens wettelijke voorschriften, op verschillende wijzen de vervulling van de taak van kerk en particulieren te steunen en mogelijk te maken en het onderlinge verband en de samenwerking van allen, die zich met die zorg inlaten, te verzekeren.

Art. 12. De neiging om de verdediging des lands te verwaarloozen wenschen wij, binnen de perken der finantiëele krachten van het volk, met kracht bestreden te zien. Ook de verdediging der koloniën dient ernstig te worden voorbereid.

Art. 13. Landbouw, handel en nijverheid hebben aanspraak op de zorg en den steun der Regeering, van wie verwacht mag worden, dat zij trachten zal datgene weg te nemen, wat deze bronnen van bestaan drukt.

Art. 14. In onze koloniale bezittingen behoort een onbaatzuchtige staatkunde te worden gevolgd. De regeering verloochene ook daar het Christelijk karakter der natie niet, maar bevordere de zending met wijsheid en beslistheid, verbeterde den rechtstoestand der inlandsche Christenen en trachte door opwekking van veerkracht en arbeidzaamheid den inlander te doen deelen in het partij trekken van de bronnen van welvaart, die onder zijn bereik liggen. Het onderwijs, aan de inlanders te geven, worde zooveel mogelijk aan den zendingsarbeid verbonden.

In de Algemeene vergadering van 18 Januari 1904 is vastgesteld het „Algemeen Reglement”.

Uit dit Reglement blijkt, dat de „districtskiesverenigingen zijn samengesteld uit de besturen der locale kiesverenigingen van het district”.

De „Provinciale kiesverenigingen zijn samengesteld uit de besturen der districts-kiesverenigingen”.

„De politieke leiding der partij is opgedragen aan een Commissie van Advies, bestaande uit 42 leden, door de Algemeene vergadering zooveel mogelijk uit elke provincie te kiezen”.

„Het Hoofdbestuur bestaat uit zes leden”.

Het Hoofdbestuur wordt bij volstrekte meerderheid van stemmen gekozen door en uit de leden van de Commissie van Advies”.

Het Hoofdbestuur bestaat uit de volgende leden der Commissie van Advies:

Jhr. Mr. D. J. de Geer, Rotterdam.

Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman, den Haag.

Jhr. C. Röell, Baarn.

Mr. R. van Veen, den Haag.

J. W. Verloop, Utrecht.

Dr. J. Th. de Visser, Amsterdam.

Mr. H. Verkouteren, Amsterdam, Heerengracht 512,
(Secretaris).

Een program van Actie bezit deze partij niet: zij is van oordeel, dat de Regeering zelve, in overleg met de kamermeerderheid, bepalen moet, wat urgent is.
